

Od redaktor naczelnej

W bieżącym numerze ZNSO w Dziale Teorii i Badania czytelnik znajdzie cztery artykuły. Pierwsze dwa teksty dotyczą spółdzielczości. Henry Hagen (*The Legal Notion of Cooperatives. Certainties, Uncertainties*) zwraca uwagę, że w nowych warunkach społeczno-ekonomicznych i społeczno-politycznych globalnej gospodarki, w ramach teorii prawa spółdzielczego potrzebna jest nowa międzynarodowa definicja spółdzielczości jako szczególnego typu gospodarczej osoby prawnej, odrębnej od innych form przedsiębiorstw. Stworzyłyby to spółdzielniom prawne podstawy w kształtowaniu rozwoju zrównoważonego w skali globalnej. W artykule *Spółdzielczość inwalidów w Polsce w okresie 1989–2018* L. Mizera i J. Szreter podkreślają duże znaczenie spółdzielni inwalidów w zatrudnieniu i rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami (OzN). Zwracają jednocześnie uwagę na słabnącą kondycję finansową spółdzielni inwalidów i gwałtowny spadek ich liczby. W celu zwiększenia liczby miejsc pracy osób z niepełnosprawnościami i zahamowania procesu likwidacji spółdzielni dla inwalidów i niewidomych autorzy rekomendują zmiany prawne działalności zakładów pracy chronionej oraz nowy system instrumentów prawnych i finansowych dla spółdzielni inwalidów dostosowany do wymogów gospodarki rynkowej.

Kolejne dwa artykuły Magdaleny Kocik-Kulik przedstawiają znaczenie organizacji społecznych w polityce rodzinnej w Polsce. W pierwszym tekście *„Działalność organizacji społecznych w Polsce na rzecz rodziny. Wnioski dla polityki rodzinnej z perspektywy wyzwań przemian modelu demograficznego rodziny”* Autorka dokonuje przeglądu polskiego dyskursu naukowego na temat miejsca organizacji społeczeństwa obywatelskiego w politykach publicznych po 1989 r. i dowodzi nierównowagi funkcji stanowiących i wykonawczych podmiotów obywatelskich w tych politykach, wskazuje na dominującą aktywność organizacji społecznych jako usługodawcy oraz słabość ich roli rzeczniczkiej i kontrolnej oraz podkreśla, że jest to wynikiem nierównowagi mechanizmów stymulujących rozwój poszczególnych ról organizacji społecznych. Efektem jest dominacja mechanizmów wzmacniających funkcję wykonawczą kosztem funkcji stanowiącej organizacji trzeciego sektora. W artykule wskazano, że w polityce rodzinnej organizacje obywatelskie i inicjatywy nieformalne nie wykorzystują w pełni swoich możliwości. Ich różnorakie formy wsparcia rodzin głównie skierowane są na poprawę jakości życia rodzinnego i jedynie pośrednio mogą sprzyjać realizacji celu pronatalistycznego. W drugim artykule Autorka poszukuje odpowiedzi na ważne i aktualne pytanie, jak wobec przemian

modelu demograficznego i ekonomicznego polskich rodzin rysują się perspektywy zaangażowania organizacji społecznych w wykonywanie funkcji współzarządzania i współrządzenia polityką rodzinną. Wyniki badań Autorki prowadzą do konkluzji, że w praktyce polskie organizacje non profit bardziej specjalizują się w roli dostawcy usług dla rodzin, natomiast rolę rzecznika praw i interesów poszczególnych subpopulacji rodzin częściej pełnią niezinstytucjonalizowane inicjatywy obywatelskie.

W Dziale Polityka, Zofia Chyra-Rolicz w artykule *Polityka wobec spółdzielczości w II Rzeczypospolitej i po 1989 r.* wskazuje na różnice w polityce państwa wobec sektora spółdzielczego w dwudziestoleciu międzywojennym i w okresie po 1989 r. Autorka dowodzi, że w II RP włączenie spółdzielczości w orbitę polityki państwa i wdrożenie ambitnej polityki sprzyjającej rozbudowie spółdzielczości było możliwe dzięki przyjęciu przez ówczesny ruch spółdzielczy strategii neutralności politycznej oraz postrzeganiu przez elity polityczne struktur spółdzielczych jako skutecznych mechanizmów łagodzących napięcia społeczno-gospodarcze. Natomiast po 1989 r. rola spółdzielczości jako komponentu społecznej gospodarki rynkowej nie zyskała uznania elit politycznych mimo wkładu spółdzielczości w tworzenie miejsc pracy i poprawę warunków życia polskiego społeczeństwa. Autorka podkreśla, że wskutek braku pro-spółdzielczej polityki państwa i szerszego włączenia spółdzielczości w politykę gospodarczo-społeczną funkcje gospodarcze i społeczne struktur spółdzielczych pozostają niedookreślone. Pavol Frič w artykule *Cross-sector Partnership from an Emancipatory Perspective: Evaluating Partnerships between Czech Public Sector and Civil Society Organizations in the Process of Disbursing European Funds* przedstawił sceptyczną ocenę skuteczności partnerstw publiczno-społecznych jako narzędzi zwiększenia partycypacji obywateli w polityce publicznej w Republice Czeskiej w programach operacyjnych Unii Europejskiej. Autor dowodzi, że zakładany potencjał partnerstw międzysektorowych w poprawie statusu organizacji społecznych z pozycji politycznego *outsidera* i podwykonawcy zadań publicznych do roli partnera w politykach publicznych i wiarygodnego aktora politycznego okazał się mało znaczący. Te dobrowolne poziome struktury współpracy publiczno-społecznej okazały się natomiast bardziej skuteczne w zarządzaniu polityką publiczną za sprawą zwiększenia udziału organizacji obywatelskich jako ekspertów instytucji publicznych. Jednak, jak zauważa autor, bez prawa do współdecydowania w podejmowaniu decyzji w ramach partnerstw sam wzrost profesjonalizmu organizacji społecznych i ich pewność siebie w roli ekspertów to za mało, aby zmienić ich drugorzędną pozycję w partnerstwach międzysektorowych.

W Dziale Polityka Ewa Leś przedstawia znaczenie *welfare state* w generowaniu kapitału społecznego oraz analizuje programy rządowe na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Autorka podkreśla, że szersze włączenie po 2015 r. rządowych ogniw systemu politycznego do współdziałania z organizacjami społecznymi wzmacnia wartość uczestnictwa oraz podnosi prestiż organizacji obywatelskich, a także uwiarygadnia je wobec ogólnokrajowego systemu politycz-

nego, gospodarczego i społecznego. Jednak, aby rzetelnie ocenić wpływ wdrażanych w latach 2015–2019 przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego programów rządowych na poprawę uczestnictwa społecznego i świadczenia usług społecznych, konieczny jest empiryczny pomiar podjętych przez państwo działań systemowych.

Tom zamyka recenzja Ryszarda Szarfenberga publikacji książkowej czterech autorek M. Theiss, A. Kurowskiej, J. Petelczyc, B. Lewenstein pt. *Obywatel na zielonej wyspie*.

Ewa Leś
Katedra Polityki Społecznej i Ubezpieczeń
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Warszawski